

מקורות ההעפלה

(זכרונות לבוכח שנת ההעפלה)

ההיסטוריה של ההעפלה הסתיימה עם קום מדינת ישראל העצמאית במאי 1948. ההעפלה תפסה מקום עיקרי במאבק על חרותנו, מאבק נגד חוקי "הספר הלבן" על מזימותי הברורות להגביל את התפתחות הישוב העברי בארץ ולהפך את ההבטחות שניתנו ב"הצהרה בלפור" לעם היהודי.

הזמן - מלחמת העולם השנייה. גזירות ה"ספר הלבן" סגרו את חופי המולדת בפני עליה לגאלית. ממדי העליה הבלתי-לגאלית גדליח. המטרה העיקרית של ההעפלה באותו פרק זמן היא להציל אחים רבים ככל האפשר משטח הכיבוש הנאצי, בלי לשים לב למכשולים מצד שלטון המנדט.

עזבו את גרמניה באוגוסט 40. לאחר שהות של כשבועיים ברוינא עלינו לרכבת בליווי הבולשת הגרמנית. בפרסבורג עברנו לאניות של "שירות הדנובה" - בחסו הגרמנים, והגענו באניות אלו עד לשפך הדנובה. באניה פגישה ראשונה עם חברים מאוסטריה, צ'כיה, דנציג. הצפיפות הגדולה מסיקה על כולט. מעטים בלבד מצאו להם מיטה, רובם שכבו על הארץ. באולמות, בפרוזדורים אין מעברים, הכל הומה אדל. טועב נגד האחזאים. אך עם עברנו ליד האניה "פנצ'ר", שאנשיה יצאו זמן מה לפנינו לדרך, ועם היוודע מצבם הנואש - קילקול האניה, חוסר מזון, מחלות -- שותקת הביקורת, רגש האחריות ההודית מתעורר, רוצים לעזור. חברים אחדים מהאניה "פנצ'ר" מצליחים בלילה בשחייה להגיע אלינו, הם ממשיכים אתנו. - משעה לשעה מתרחקים יותר ויותר משטח הכיבוש הנאצי. פגישה נוספת, קשה, חיכתה לנו בעברנו את חופי יוגוסלביה. שם בקלדובה נתקעו חברינו שעזבו חצי שנה לפנינו. רק מעטים מהם הצליחו להגיע לארץ. אך אנו ממשיכים. מגיעים לטולציאה, שם היה עלינו לעבור לאניות גדולות,

שתפרוצנה את הדרך לארץ. אכזבה גדולה: חיכינו בערך חודש, עד שהגיעו סוף-סוף 3 אניות משא ישנות בלי צוות עובדים, בלי סידורים טכניים מינימליים, בלי פחם, בלי מלאי של מזון. אף-על-פי-כן שמחים וביגשים במרץ להכנת תנאים לשכן באניות אלו 500 מעפיליים. בונים אצטבאות של כמה קומות. 4 - 5 אנשים ייסנו ויבלו את רוב זמן הנסיעה בתא "מפואר" כזה. לאחר משא ומתן מייגע, תוספת תשלום לרב-החובל, שכירת כמה מלחים - טיפורסים מפוקפקים - , השגת פחם, מלאי של אוכל וטנקים למי שתייה, הפלגנו תחת דגל פנמה מבמל טוציאה. מהיום הראשון של ההפלגה מקציבים מנת האוכל ומימיה אחת של מי שתייה. לא פעם מבטלים את המרק במי ים, מאחר והתברר מהר, שהטנקים של מי השתייה ברזלים. לאחר שיומיים "נהנינו" מנסיעה טביב היט השחור, התברר, שמצפן האניה אינו פועל ועלינו להחליפו. בניגוד לתיכודן נאלצנו להיכנס לנמל ורנה. ואמנם השגנו מצפן חדש תמורת מסען נוסף של 54 נוסעים, ואחרי 6 ימים הורשינו להפליג. הצפיפות, שבלאו הכי היתה קשה מנשוא, גדלה. רבים חלו מחוסר

תנאים סביבתיים מינימליים, אוכל ומי שתייה, תוך קיצוב חמור נוסף. רוב הנוסעים בסלים ממעט, מתחילים לרטון, קובלים על חוטר אירגון וידיעה, על קשיי הדרך, - ומקשים על האחראים למסע שאף לרגע אחד מאז עזבנו את גרמניה לא שכחו את העול הכבד והאחריות שהוטלו עליהם. - מארגנים קבוצת חלוצים לשמירת הסדר והמשמעת, לעזרת הזולת, לעבודה מקצועית באניה. קבוצת חברים עבדה בחדר המכונות, לאחר שחל של המלחים התמרד וסירב להמשיך. אפילו אירגנו חוגי לימוד. - טוב בשורה קשה: אי כבר פתח. לפי החישובים מתקרבים לחופי הארץ ומחליטים לפרק את האצטבאות, את הדלתות וכל דבר נוסף שאך ניתן לפרק ולהסיק בו את המכונות.

וביום 11. 40. 1 בשעה 5 בבוקר רואים מגשר הפיקוד חוף, הוא החוף שכה שאפ להגיע אליו. אחרי מסע מלווה סבל, סכנות והרפתקאות נכנסנו לנמל חיפה בתקווה, שממשלת המנדט תאשר את כניסתנו לארץ, אם כי הבאנו בחשבון שיכלאו אותנו. באנו מארץ עוינת - גרמניה-, והזמן מלחמת העולם השנייה.

דעתה של ממשלת המנדט לא התחשבה בגורל האישי. הוחלט לגרש את מעפילי 3 האניות מחופי הארץ ולהגלותם למאוריציוס. ומאחר ומצב אניותינו לא איפשר הפלגה בהן, שוחררה אניה גדולה ושמה "פטריוה" - צהוק הגורל - מהצי הבריטי באמצע המאמץ המלחמתי לשט ביצוע המשימה: לגרש מחופי הארץ מעפילי יهودים שברחו מאימת היטלר מארצות אירופה.

המצב באניה היה קשה מנשוא. שוטרים בריטיים ניסו להשליט "סדר" בכוח. שבי רעב מאורגנת, לילה-לילה קופצים בודדים וקבוצות למים ומנסים בשחיה להגיע לחוף המבטחים. מעטים בלבד מצליחים לפרוץ את שרשרת השמירה הבריטית. אצלנו בחושה ההחלפה: לא נסכים לגירוש, נתנגד בכוח. זרוחה עזרה, והיא ניתנת ע"י מוסדות היישוב שגם הם הוחלט על התנגדות פעילה לגירוש. תיכנון הפעולה היה בידי "ההגנה ובעזרת עובדי מהיישוב הוגנב מוקש לאניה ובמסר לשט ביצוע הפעולה לחברינו. איך המעשה היה חברנו הנס ונדל, שכה שאף לבנות את חייו בארץ ושילח בחייו הוא בעד זכותם של 1900 מעפילים להישאר בארץ.

25. 11. 40; 9.15 - התפוצצות. המהירות בלתי משוערת מראש. טבעה האני 250 מעפילים ניספו, למרות פעולת ההצלה המהירה שהוגשה מכל האניות אשר עגנו בנמל מכל צדי היישוב. לאחר מכן, בחקירה שנוהלי, בתבררה סיבת הטביעה המהירה: גוף הא היה רעוע, והתהווה עט התפוצצות המוקש חלל גדול, וכמויות גדולות של מים יכלו במהירות לפרוץ פנימה.

לאחר המעשה הואילה ממשלת המנדט להרשות לניצולי "פטריוה" להישאר כעצורים במחנה עתלית על אדמת המולדת. נודע לנו, שהוחלט לגבי מעפילי האניה השלישית, שטרם עברו ל"פטריוה", לגרשם. אירגנו אמנם התנגדות, מעפילי "אסלנטיק" סירבו בכל כוחם להישמע להוראות החיילים הבריטיים, אבל נכסלו במאבקם הנואש מול צבא בריטי מזויין היטב.

אנו, הנשארים במחנה עתלית, ניסינו לארגן חיים חברתיים, פתחנו כיתות בית-ספר, אירגנו חוגי לימוד לנוער ולמבוגרים ועוד ועוד, עד שאט-אט נפתחו שערי עתלי לפנינו ואחד-אחד הגשינו את דרכנו בארץ.

אחרי האניה "פטריוה" פרצו אניות נוספות את דרכן בזמן המלחמה, ועד סיום מלחמת העולם השנייה גבר זרם האניות הבלתי-לגאליות והביא בחסאי ובגלוי בקשיים בלתי-פרסקים את ניצולי מחנות ההשמדה.